

Diplomitöö
392166

*Arvustatud diplomitöö - loomine -
Häip*

E. V.

TARTU ÜLIKOOLI
ÕIGUSTEADUSKOND

27 sept 1939
St. N 577
TARTU

Rahvusvahelise ja siseõiguse
suhe.

Georg Uesson.

U
17982

6 X 89 sep. Tartus, 1939.a. *Georg Uesson*

S i s u k o r d.

Sisukord	2.
Sissejuhatus	3.

I osa.

Rahvusvahelise ja siseõiguse suhte teoreetiline lahendus.

1.peatükk Üldiselt	5.
2.peatükk Koolkonnad	
§1. Rahvusvaheline õigus kui loodusõigus	12.
§2. Rahvusvaheline õigus kui positiivne õigus	
I.Rahvusvahelise õiguse eitajad	18.
II.Dualistlik konstruktsioon	22.
III.Monistlik konstruktsioon	32.
1. Siseõiguse primaat,	
2. Valikuvõimalus 1. ja 3.vahel ja	
3. Rahvusvahelise õiguse primaat.	
3.peatükk Kokkuvõtt	48.

II osa.

Rahvusvahelise ja siseõiguse suhte korraldus positiivses õiguses.

4.peatükk Üldiselt	49.
5.peatükk Anglosaksi maad	51.
6.peatükk Euroopa mandririigid	56.
7.peatükk Eesti	60.
Kasutatud kirjandus	64.

S i s s e j u h a t u s.

Käesoleva tööga olen võtnud omale ülesandeks vaadelda rahvusvahelise ja siseõiguse suhte küsimust nii positiivses õiguses kui ka selle teoreetilist lahendust.

Mainitud probleem on üks tähtsamaid rahvusvahelise õiguse teaduses ja rahvusvahelise õiguse üldõpetustes ja probleemides, mille täieliku ning purgüva vaatluseni ja lahenduseni autori võimed veel ei küüni. Seetõttu olen võtnud omale ülesandeks käsitleda käesolevat probleemi vähe kitsamas ulatuses: teoreetilises osas olen käsitanud ning kirjeldanud ainult neid autoreid-teoreetikuid-

publitsiste, keda väljapaistvamaiks võib lugeda ning keda prof.A.Piip oma õpperaamatus on maininud; positiivses osas püüan peale anglosaksi maade veel Euroopa mandririike vaadelda seoses nende positiivses õiguses esineva rahvusvahelise ja siseõiguse suhte korraldamisega.

Esimeseks ülesandeks käesoleva teadusliku probleemi vaatlemisel on kindla aluse ja lähtekoha kujundamine, mis oleks toeks edasisel uurimisel. Töö lihtsustamise ja süstematiseerimise mõttes ning prof.A.Piibu eeskujul jaotasin käesoleva kahte ossa: teoreetiline osa ja positiivne osa.

Tähtis küsimus on ka uurimisviisi valik. Kuna purgivaks uurimisviisiks on kaasajal ajalooline-dogmaatiline meetod, siis on seda siin kasutatud. Osalt esineb siin ka võrdleva meetodi ja vaatluse kasutamine, mis tohiks tööle olla vaid kasuks.

A u t o r.

I osa

Rahvusvahelise ja siseõiguse suhte teoreetiline lahendus.

1. peatükk Üldiselt.

Rahvusvaheline õigus ja mitmesuguste riikide sise- ehk n.n. "munitsipaalõigus" on oluliselt teineteisest erinevad. Kõigepäält erinevad nemad, vaadeldes nende allikaid. Teiseks erinevad rahvusvaheline ja siseõigus teineteisest selle poolest, missuguseid suhteid nad reguleerivad. Esimene reguleerib suhteid, mis tekivad rahvastepere liigeriikide vahel; teine aga suhteid, mis tekivad riigivõimu all asuvate indiviidide vahel isekeskis ja teisalt suhteid, mis tekivad indiviidide ja tema üle asuva riigi vahel. Kolmandaks, rahvusvaheline õigus ja siseõigus erinevad oma

oma õiguse substantsi poolest: kuna sise- ehk munitsipaal õigus on suverääni õigus tema võimu alla koondatud indiviidide kui subjektide üle, siis rahvusvaheline õigus pole õigus suveräänsete riikide üle vaid nende vahel ja seetõttu iseloomult nõrgem õigus¹⁾. Kuna rahvusvaheline õigus ja siseõigus teineteisest niivõrd erinevad, siis ei saa olla esimene tervelt ega osaliselt p e r s e muutuda siseõiguse osaks. Niipea kui siseõigus saavutab võimu rahvusvaheliste õiguse seaduste muutmiseks või loomiseks, saavutab viimane absoluutselt võimu muuta või luua siseõiguse seadusi. Kui rahvusvahelist õigust, viimase olles kooskõlas mingi riigi siseõigusega, ollakse nõus pidama tervelt või osaliselt sama maa õiguseks, siis võib see sündida vaid kas kogukondlike tavade (municipal custom) või statuudi põhjal, ja siis on austatavad rahvusvahelise õiguse sea-

dused adoptiooni teel muutunud sama maa siseõiguslikeks reegleiks. Sää1, kus selline täielik või osaline adoptioon pole aset leidnud, pole sisekohtud seotud rahvusvahelise õigusega, sest viimasel pole p e r s e võimu sisekohtute üle.²⁾ Juhul kui siseõiguslik norm on kahtlematult vastolus rahvusvahelise õiguse normiga, siis peavad sisekohtud käima eeltoodu järgi. Kui rahvusvahelise õiguse norm reguleerib mingit fakti, ilma et ta vastollu satuks siseõigusega, sää1-juures pole aga ei ekspressiivselt ega vaikides adopteeritud siseõiguse poolt, siis sisekohtud ei saa seda normi rakendada.³⁾

---

1. L.Oppenheim: "International Law"-1920. lhk.11 ja 25.
2. ibid lhk.26; see vaade pole üldiselt tunnustatud - terve rida autoreid (Pillet, Kohler) peavad rahvusvahelist õigust rohkem üle riikide asuvaks, kui riikide vaheliseks õiguseks, pidades seetõttu rahvusvahelist õigust siseõigusest üle seisvaks; vastavalt sellele, peavad nad

Siseõiguse mõiste, kui õigus seespool üksikuid riike, on täiesti selge. Mis aga rahvusvahelise ja siseõiguse suhte küsimuse vastamisse puutub, siis on see oluliselt seotud rahvusvahelise õiguse õigusloomu, rahvusvahelise õiguse teoreetilise konstruktsiooni, õigusallikate õpetuse ja isegi suveräänsuse õpetuse mõistetega. Nende küsimuste kohta seisukoha võtmisest oleneb ka selle probleemi lahendus. Olgugi et neile küsimusile terve rahvusvahelise õiguse seisukohast, isegi rahvusvahelise õiguse teaduse ja teooria seisukohast suurt tähtsust tuleb omistada, on see teoreetiline küsimus viimase ajani vähe uurimist leidnud. Nendegi teadlaste juures esineb teoreetiline ja metodoloogiline lepitamatute põhivaadete eklektitsism, mille põhjus pole alati tunnetuseksitus (Erkenntnisirrtum), vaid sageli ka poliitiline. Selle probleemi lahendus vastab ühtlasi

tervele reale olulisile küsimusile: kas rahvusvaheline õigus murrab siseõiguse või vastupidi? kas rahvusvahelise õiguse kehtivusele pääsemiseks on vajalik tema "ümbervalamine" siseõiguseks? kas võib esineda rahvusvahelise õiguse vastast siseõigust? kas lause: "jura novit curia" on m. maksev ka rahvusvahelise õiguse kohta? kas rahvusvaheline õigus võetakse sisekohtute poolt tarvitusele otseselt? jne.4)

Rahvusvaheline õigus ja siseõigus, olgugi oma iseloomult erinevad, esinevad samas riikliku õiguskorralduse maksvuspiirkonnas. Rahvusvaheline õigus ei võlgu kunagi üle riikide nagu taevast, samuti ei asu ta ka riikide vahelistel

---

õigeks, et sisekohtud on seotud rahvusvahelise õiguse normidega ka siis, kui nad lahendavad konflikte rahvusvahelise õiguse ja siseõiguse vahel.

3. L. Oppenheim: "International Law"-1920, lhk. 26.
4. J. LkKünz: "Landesrecht und Völkerrecht, WbVR, I, lhk. 787.

piiridel. Rahvusvaheline õigus juurdub iga organiseeritud rahva oleluspõhjuses (Daseinsgrund), sundides teda sellisele sotsiaalsele käitumisele, mis vastab oma enda nõudmistele teiste rahvaste vastu⁵⁾.

Käesoleva probleemi lahendus võib olla edukas ainult eeldusel, et saab kriitiliselt vaadeldud kõiki rahvusvahelise ja siseõiguse suhte teoreetilise lahenduse katseid.

Esimene ülesanne on kindlaks teha, kas rahvusvaheline õigus üldse on õigus või mitte. Eeldades, et meil on tegemist õigusega, võime kõnelda vastavalt Verdrossi terminoloogiale kas dualistlikust või monistlikust konstruktsioonist, neid teineteisest ühtlasi eristades. Monistlikus kon-

-----

5. A.Svoboda: "Völkerrecht bricht Landesrecht, Zeitschrift für Öffentliches Recht, Band XIV, lhk.489 ja 490. 1934.

struktsioonis on võimalik paigutada, nagu seda on ka tehtud paljute autorite poolt, rahvusvahelist õigust siseõiguse suhtes domineerivasse asendisse või vastupidi, samuti näevad mõned autorid ette valikuvõimalust mõlemate konstruktsioonide vahel. Neid vaatekohti on kõiki võimalik kaitsta, kuna iga konstruktsioon väga mitmesuguselt mõistefult esineb teaduslikus literatuuris. Kõiki maksvaid ja tähelepanuväärivaid teooriaid võib kujutella järgnevas skeemis:

A. Rahvusvaheline õigus kui loodusõigus (Grotius, jt)

B. Rahvusvaheline õigus kui positiivne õigus (Bergbohm, jt)

I. Rahvusvahelise õiguse eitamine (Austin, jt)

II. Dualistlik konstruktsioon (Kelsen, Triepel, jt)

III. Monistlikud konstruktsioonid:

1. Siseõiguse primaat (Zorn, Kaufmann, Jellineck, Verdross, jt)

2. Valikvõimalus 1. ja 3. vahel (Kelsen, Merkl)

3. Rahvusvahelise õiguse primaat (Triepel, Kelsen, jt.) ⁶⁾

Ligemalt käsitletlen neid järgnevas peatükis.

---

6. J.L.Kunz: "Landesrecht und Völkerrecht" WbVR, I. lhk. 788.

2.peatükk K o o l k o n n a d.

§1. Rahvusvaheline õigus kui loodusõigus.

Loodusõigus on rahvusvahelise õiguse teaduses, viimase rajamisest peale, väga tähtsat osa etendanud. Üsna erinevalt on määritletud loodusõigust tema arvurikkais variantides, nagu *j u s d i v i n u m*, *j u s n a t u r a e h u m a n a e*, *j u s r a t i o n i s*, ja tema hoiakut positiivse õiguse suhtes irrelevantsusest subsidiaarsuse üle kuni õiguseni, saavutada seda, mille enam või vähem õnnestunud katseid kujutab positiivne õigus.

Rahvusvahelise õiguse paigutamine loodusõigusesse sai algatuse enne *H u g o G r e t i u s*' t, ja nimelt katoliliku usuteadlaste poolt. See vaade pole tänini veel kaugeleki kustunud. Ka loodusõiguse õpetuses seisis rahvus-

vahelise ja siseõiguse suhte probleem väga tihedas ühenduses õigusallika ja suveräänsuse probleemidega. Selle all ei mõistatud aga mitte kõrgemat korda, vaid kui rahvusvahelisest õigusest kui ühest loodusõiguse osast riikidele antud kompetentsi, samuti mõisteti suveräänseid riike, kui rahvusvahelise õiguse alla säätuid. Ja seetõttu oli rahvusvahelise ja siseõiguse suhte probleemi universaalne kontseptsioon vanemale loodusõiguse õpetusele endastmõistetav. Käesoleva probleemi universaalne kontseptsioon rahvusvahelise õiguse primaadi mõttes oli niiviisi omane kõikidele vanema loodusõiguse õpetlasile: nagu Vittoria, Suarez, Grotius, R. Zouch, Kant, Wolff j. t. Rahvusvahelise õiguse teaduses esinevad: Ayala, Gentilis, Chr. Thomasius, Pufendorf, Leibniz, Vattel j. t. Moodsa loodusõiguse õpetlasist võib mainida J. Lorimer⁷⁾ ja Lomonaco` t.

Katoliiklikele usuteadlasile jääb loodusõigus kui rahvusvahelise õiguse põhialus, j u s d i v i n u m ka tänapäeval mõõduandvaks. Neist võib mainida: Mausbach⁸⁾, Cathrein'i, j.t. Loodusõigusel põhjenevad ka v.Bar'i ja Nelson'i õpetused. Kõigis neis õpetusis esineb rahvusvaheline õigus domineerivana siseõiguse üle. Loodusõiguse tähtsus seisneb tema suures moraalises väärtuses, mis annab rahvusvahelisele õiguslikule elule samuti kui j u s d i v i n u m , teatavat stabiilsust ja eetilise ilme. Vanem loodusõigus pidas üheks rahvusvahelise õiguse allikaks: i p s a n a t u r a (Grotius), jumalikku tahet ja r a t i o (Phillimore⁹⁾); Le Fur¹⁰⁾

---

7. J.Lorimer: "Institutes of the law of nations"-
8. Mausbach: "Naturrecht und Völkerrecht"-1918.
9. Phillimore: "Commentaries upon International Law".-
10. Le Fur: "Précis de droit international public"-1931, l.13.

rõhutab koodusõiguse tähtsust, nimetades seda objektiivseks või n.n. "mõistuse õiguseks" (le droit rationnel ou objectif).

Eelmainitud põhjusil on selgesti märgata kaasajal looduseõiguse uuestisündi ja kasvavat mõju rahvusvahelisele õigusele.

§.2. Rahvusvaheline õigus kui positiivne õigus.

Teise suure liigi rahvusvahelise ja siseõiguse suhte probleemi uurijaid moodustavad n.n. positivistid. See haru, jagunedes omakorda kolmeks alajaotuseks, on kaasajal domineerivate autorite-teoreetiliseks lähtekohaks ja üldse moodsa ning kehtiva rahvusvahelise ja siseõiguse suhte lahenduse aluseks. Rõhuv enamus nimekaid õpetlasi peavad rahvusvahelist õigust vastandina loodusõiguslastele, positiivseks õiguseks. Siin tuleb aga märkida

asjaolu, et terve rida rahvusvahelise õiguse õpetlasi, olgugi et nad peavad endid positivistideks, oma õpetustes esindavad terve hulga loodusõiguslikke elemente, mille tõttu rahvusvahelise ja siseõiguse suhte probleem väliselt väga segase ja vastolurikka ilme omab. Just rahvusvahelise õiguse teaduses pidas end loodusõigus nii avalikult kui vargsi "üldisteks printsiipideks", "asja loomuseks", "õigusteadvuseks" j.n.e. "Sest loodusõigust loob igaüks, kes õigusprintsiipide ja dogmade eksistentsi mainib, mis hädavajalikult positiivse õigusesse ei kuulu" - mainib Bergbohm¹¹⁾. Bluntschli¹²⁾ Merignhac¹³⁾, Bonfils¹⁴⁾

ja palju teisi mandri ja anglosaksi õpetlasi kõnelevad

---

11. Bergbohm: "Jurisprudenz und Rechtsphilosophie" -

12. Bluntschli: "Das moderne Völkerrecht der civilisirten Staaten als Rechtsbuch dargestellt" - 1878.

13. Bonfils: "Manuel de Droit international public" - 1914

mingist teoreetilisest või filosoofilisest õigusest (droit théorique ou philosophique) positiivse õiguse kõrval, rahvusvahelises õiguses. Täielikkude positivismi eest võitlejana tuleb ära märkida Heilborn'i¹⁴⁾, Oppenheim'i¹⁵⁾, Anzilotti't¹⁶⁾ j.t., kelledest iseäranis viimane ei jäta juhust kasutamata n.n. pseudopositivistide kritiseerimiseks. Tuleb ühineda Oppenheim'i arvamisega: ainult positiivne õigus võib olla õigusteaduse haru¹⁷⁾.

Just positivistide juures muutus rahvusvahelise ja siseõiguse suhte probleem aktuaalseks, ja esimene võimalik lahendustest oli rahvusvahelise õiguse õigusloomu eitada.

Sellelega püüti esmakordselt lahendada rahvusvahelise õiguse ja siseõiguse suhte küsimust teoreetiliselt, lähtu-

---

14. Heilborn: "Grundbegriffe des Völkerrechts"-1912.

15. L.Oppenheim: "International Law"-1920.

16. D.Anzilotti: "Cours de Droit International" I-1929.

17. L.Oppenheim: "International Law"-1920.lhk.116; "Only a

des positivistlikust alusest.

I. Rahvusvahelise õiguse eitajad. Rahvusvahelise õiguse ei-

tajad, suutmata kokkaleppida, moodustasid neli teineteisest erinevat õpetust. Nagu edasi näeme, on igal vaatel terve rida esindajaid.

a. Esimese rahvusvahelise õiguse eitajate grupi esindajaid

tuleb otsida n.n. inglise analüütilisest koolist, mille

rajajaks oli inglise õpetlane John Austin. Viimane, lähtu-

des ebaõigest definitsioonist õiguse kohta, ei suutnud

tungrida rahvusvahelise õiguse õigusloomu kontseptsioonini.

Tema defineeris õigust järgmiselt: "Õigus on poliitiliselt kõrgemal olija käsk poliitiliselt madalamal asuval¹⁸⁾".

---

positive Law of Nations can be a branch of the science of law".

18. J. Austin: "Lectures on Jurisprudence" - "Law is a command by a political superior to a political inferior".

Rahvusvahelise õiguse eitamine Inglismaal on seletatav seega, et õigusteadus peaaegu "seadusteadusena" pidi arenema ebasüsteemaatilises, võiks öelda isegi mitteteaduslikus vaimus. Põhjusena võib kõne alla tulla veel asjaolu, et ingliskeeles esineb ainult üks sõna - law -, mis tähendab nii seadust kui ka õigust. Seetõttu arvatavasti haarabki Austini õiguse definitsioon endasse poliitilist võimu, ent mitte õigust. Kuna rahvusvahelises õiguses puudub teatavasti "poliitiliselt kõrgem", siis peabki teo neid norme vaid konventsionaalseteks ehk kokkuleppe normideks. Tähtsustest võib mainida Pomeroy'd, Stephèni j.t.

Rahvusvahelise õiguse eitamise juures langeb loomulikult esimese ja siseõiguse suhte küsimus ära, kuna õigusena tuleks siis kõne alla vaid siseõigus, kuna rahvusvaheline õigus mujale peaks kuuluma.

b. Teise grupi rahvusvahelise õiguse eitajaid tuleb otsida Hegeli ja tema võimuriigi filosoofia pooldajate hulgast. Tolle filosoofi õpetuse järgi olevat riik olluselise üldtahte kehastis ja iseenesest mõistuslik (/Der Staat ist/ die Wirklichkeit des substanziellen Willens, das an und für sich vernünftige¹⁹⁾). Sellisest suveräänsuse mõistest järeldeb otseselt rahvusvahelise õiguse eitamine, kuna ainult riigitahe on õiguse kandja ja põhialus. Tema järgi on riikide suhted küll riikidevaheliste sobimuste järeldeb, ent nende üle valitseb vaid iga riik ise. Kes Hegeli järgi õigust ainult riigitahte suveräänsuses leiab, peab paratamatult rahvusvahelise õiguse eitamiseni jõudma. See absoluutne suveräänsuse dogma on terve rahvusvahelise õiguse teadust tema arengus pidurdanud. Hegeliaanlastest tuleb -----

19. Hegel: "Grundlinien der Philosophie des Rechts"-

nimetada Pütter`it, Lasson`it, kelle arvates absoluutselt suverääne riik pole väliselt muud kui piiramatu ja sidumatu vägivald ning rahvusvahelised lepingud äärmisel juhul poliitilise tarkuse eeskirjad²⁰⁾, Seydel`it, kelle järgi pole riikide vahel õigust, vaid vägivald, (seega puudub rahvusvaheline õigus)²¹⁾, ning J.E.Bekker, kes eitab rahvusvahelist õigust selles esinevate puuduste pärast.

d. Kolmanda grupi rahvusvahelise õiguse eitajaid moodustavad need, kes rahvusvahelises õiguses näevad juriidilisi norme vaid nii palju, kui võrd need moodustavad mõne riigi "välise riigiõiguse" ("äusseres Staatsrecht)²²⁾. Need õpetlased tuginevad ka Hegeli põhialustele. Siia hulka kuuluvad veel radikaalsed võimu- ja jõuteooria pooldajad (Macht-

---

20. A.Lasson: "Prinzip und Zukunft des Völkerrechts"-1871.

21. Seydel: "Grundzüge einer allgemeinen Staatslehre"-1873.

22. Ph.Zorn ja A.Zorn.

und Gewalttheorie)²³⁾. Mõlemas viimasena vaadeldud teoorias on poliitiline motiiv kahtlemata kaasa mõjunud.

4. Üks uuemaid rahvusvahelise õiguse eitajaid on Somló,²⁴⁾ kes Austini eeskujul õiguse vale definitsioonist lähtudes asus rahvusvahelise õiguse õigusloomu eitama. Tema ei pea rahvusvahelisi norme õiguslikeks, vaid üle riiklikeks normideks ("überstaatliche Normen), seega võtab omaks, hoolimata rahvusvahelise õiguse õigusloomu eitamisest, et esineb teatav superordinatsiooni vahekord.

II. Dualistlik konstruktsioon.

Dualistlik konstruktsioon, mõnel pool tuntud ka vanema rahvusvahelise õiguse konstruktsioonina, tähendab, et rahvusvahelise õiguse ja siseõiguse vahel ei ole ühtset koolkonna nime all, peab rahvusvahelist õigust siseõigusest täielikult erinevaks ja lahus seisvaks. Pidades rahvusvahelist ja siseõigust kaheks t o t o g e n e r e erinevaks normi kompleksiks, dualistlik konstruktsioon säätakse vastu õigus-

allikaile ja normeeritud eluvahekordadele²⁵⁾. Mõlema õigustsüsteemi lahutamise aluseks säetakse siin eelmainitud õiguste normide allikate erinevuse: siseõiguse norm luuakse iga riigi poolt sõltumatult, kuna rahvusvaheline norm tekib riikide vahelisest kokkuleppes, mille muutmisel pole ükski riik ainult iseenesest sõltuv. Vastolu seisab ka selles, et rahvusvaheline õigus korraldab hoopis teisi suhteid, kui siseõigus.

Dualistliku konstruktsiooni klassiline esindaja on H. Triepel, kes oma mõjukas teoses "Völkerrecht und Landesrecht" arendas dualistliku teooria täiuseni. Eeldades, et rahvusvaheline õigus on midagi muud kui siseõigus²⁶⁾, et kü-

---

23. Erich Kaufmann j.t.

24. Juristisch Grundlehre; 1917, lhk. 153-173.

25. J.L. Kunz: "Landesrecht und Völkerrecht" WbVR, I. lhk. 79o.

26. H. Triepel eeldas, et see on antud, jättes tõestamata.

simus rahvusvahelise ja siseõiguse kohta on sama, mis
küsimus kahe erineva õiguskompleksi suhete kohta, leidis,
et rahvusvaheline õigus, tekkides hoopis teistest allikatest
kui siseõigus, võib normeerida neid vahekordi teineteise
suhtes, mis tekivad koordineeritud riikide vahel. Tema läh-
tub, ühiselt Anzilottiga sellest, et rahvusvahelise õiguse
allikas peitub riigitahtes ja jätab mulje, nagu oleks tema
konstruktsioon rajatud Hegeli õpetusele riigitahtest. Ta üt-
leb: õigus oma objektiivses mõttes pole muud, kui üksikute
õiguslausete tajumine; õiguslause pole aga ei lause gramma-
tilises mõttes ega otsus loogilises mõttes, vaid inimeste
tahtssfääride piiramiseks avaldatud ü h e tahte sisu, mis
on neile siduv, teisiti: ühe tahte sisu, millele on subordi-
neeritud üksiktahted. Domineeriva tahte tulemusena esinemine,
eraldabki õiguslause teistes^t inimeste ning nende vaheliste

suhete kohta kehtivaist reegleist; see on ka ainuke, mille tõttu õigus ja komme, õigus ja moraal teineteisest erinevad.

Kuna õigus on niiviisi tahte saadus, siis ei saa õiguse allikaks olla teadus, vaid õigusveendumus või õigusteadvus.

Viimased esinevadki peamiselt rahvusvahelise õiguse allikaina, ja seda siis, kui tahteühenduse abil liidetakse tahteühtluseks mitmete või paljude riikide üldtahe.

Selline üldtahe võib aga tekkida vaid lepingu sõlmimise teel, sest leping on mitmete inimeste ühendus, kellel on erinev aga korrespondeeriv huvi sisuliselt vastupidisele aga samale välisele sihile suunatud tahteavaldustele²⁷⁾.

Kuna ta leiab, et kõik riikidevahelised lepingud ei saa olla rahvusvahelise õiguse allikaiks, siis on püüdnud Tartu Ülikooli professor Bergbohm²⁸⁾ rahvusvahelisi lepinguid liigi-

---

27. H.Triepel: "Völkerrecht und Landesrecht", 1899, lhk. 7 ja 32.

28. Bergbohm: "Staatsverträge und Gesetze als Quellen des Völkerrechts."

tada, säades fundamentum divisioni'ks
nende lepingute otstarbe.

Oma üldtahte teooria tarvis on Triepel terve ühendusteooria
(Vereinbarungstheorie) püstitanud.

Tema õpetuse järgi on rahvusvahelise ja siseõiguse, kui
tote genere erinevate normidekomplekside suhted: retseptsi-
oon rahvusvahelisest õigusest siseõigusesse ja vastupidi ja
renvoi (Verweisung; "mitteretsipeeritavad plankett-õigus-
laused").

Õigusallikate täieliku erinevuse tõttu pole konflikt rah-
vusvahelise õiguse ja siseõiguse vahel üldse mõeldav²⁹⁾. Sel-
lest hoolimata tunnustab Triepel "rahvusvahelise õiguse vas-
tast siseõigust. Tema järgi pole rahvusvaheline õigus ja sise-
õigus mitte ainult teineteisest erinevad õigusesised, vaid

---

29. H. Triepel: "Völkerrecht und Landesrecht", 1899, lhk. 254.

erinevad õiguskorrad: nad on kui kaks ringjoont, mis halvemal juhul teineteist riivavad, aga kunagi ei lõiku - sellepärast ei saa kunagi tekkida nende vahel konflikti, kollisiooni või muud pädevustüli. Triepel'i järgi kohustab rahvusvaheline õigus alles siis riigikodanikku, kui ta on ümber valatud siseõiguseks, sest rahvusvaheline õigus iseenesest seab vaid lepinguosalisi, s.o. riike. Oma vaatega, et rahvusvahelise ja siseõiguse allikad on teineteisest täiesti erinevad, on tema transformatsiooni teooria esindaja.

Nähes, et tema teooria pole kohandatav Inglismaa ja Põhja Ameerika Ühendriikide suhtes, mainib Triepel: lause - rahvusvaheline õigus moodustab ühe osa maa õigusest - pole inglise ega anglo-ameerika kirjanduses kaugeltki üldiselt valitsev: kus sellega kokku puututakse, ei tundu see üldiselt maksva dogmana. Inglismaal ja Ameerika Ühendriigis jää-

vat see ikka rohkem kõrvale, mida enam tegeletakse rahvusvahelise õigusega, mis tekkinud riikide vahelise kokkuleppe viljana. Tähtsust on sel lausel veel seoses kombeõigusega, kuid siingi mõistetakse seda dogmat võõriti.

Temaga ühisel seisukohal asuvad terve rida saksa ja prantsuse õpetlasi.

Triepel'i teooriast erineb teataval määral Itaalia õpetlase Anzilotti dualistlik konstruktsioon, mis küll eraldab rahvusvahelise ja siseõiguse eri õiguskordadeks, kuid leiab seejuures, et mõlema õiguse norme on võimalik orgaaniliselt kokku siduda. Anzilotti arvab, et rahvusvaheline õigus on riigis kõrgeim selles mõttes, et see tuleb printsiibist, mis kitsendab riigitahtet (volonté de l'État). Teisest küljest, pole tema arvates mitte vähem õige, et rahvusvaheline õigus eeldab riiki, s.o. siseõigust, sest riik pole mõeldav

ilma õigusliku korrata. See aga eeldab, et rahvusvahelise
õiguse normid, alates põhinormist p a c t a s u n t
s e r v a n d a peale võimalikud, kui nad ei tugine samal
ajal siseõiguse normidele. Antiteesi lahendus peitub selles,
et rahvusvaheline õigus on kõrgeim riigis selles mõttes, et
ta loob selle võimu juriidilisi piire (une limite juridique
de sa puissance), mitte aga selles mõttes, et riigivõim
oleks delegeeritud rahvusvaheliselt õiguselt³⁰⁾. Ta arvab,
et põhinorm, mis loob terve sisemise juriidilise korra, evib
eneses v i s o b l i g a n d i, ent mitte tuletatult,
vaid esmakordselt, originaalselt. Luues autonoomseid põhi-
norme, rahvusvaheline õigus ja siseõigus on järelikult eri
õiguskorrad (des ordres séparés). Sellest printsiibist
järgneb: et A) ei saa olla rahvusvahelist normi, mis loodud

---

30. D. Anzilotti: "Cours de Droit International" I, 1929, lhk. 57.

sisenormiga, ega sisenormi sunduslikkusega normi rahvusvahelise õiguskorra normi tõttu; B) rahvusvahelised normid ei saa mõjutada sisenormide kohustavat väärtust (la valeur obligatoire des normes internes) ja vice versa; C) ei saa siin olla konflikti otseses mõttes rahvusvahelise ning siseõiguse vahel, kuigi esineb n.n."rahvusvaheliselt nõutud siseõigus"(l'activité législative imposée, permise ou interdite par le droit international); D) rahvusvaheline õigus võib sellest hoolimata juhatada siseõiguse juurde ja viimane rahvusvahelise õiguse juurde ning seda kahel viisil: kas materjaalse või formaalse renvoi näol.³¹⁾

Pääle eelmainitute on dualistliku konstruktsiooni pooldajaina veel tuntud Heilborn³²⁾ ja Strupp³³⁾.

---

31. D. Anzilotti: "Cours de Droit International" I, 1929, lhk. 58.

32. Heilborn: "Grundbegriffe des Völkerrechts" 1912, lhk. 35.

33. Strupp: "Völkerrechtliches Delikt", 1920, lhk. 10.

Dualistlik konstruktsioon on kaasajal teoreetiliselt tühistatud ja temast on peaaegu täiesti loobutud. Juba metodoloogiliselt tuleb sellele ette heita, et tunnetusseisukoha ühtlus nõuab kindlalt monistlikku vaadet³⁴⁾ ning keeleliselt oleks vale kahte normikompleksi, mida peetakse teineteisest täiesti erinevaks, ühe nimetusega ("õigus") märkida.

Triepel ja Anzilotti kasutavad riigitaht psühholoogilises mõttes, missugune on aga õigusteadusele vastuvõtmatu. Päälegi on Triepel oma dualistliku konstruktsiooni osalt ära seganud monistliku teooriaga ning oma vaate arendamises ebarajjekindel³⁶⁾. Tema juures esinevad monistliku konstruktsiooni mõlemad kujud: rahvusvahelise õiguse primaat selles, et see

---

34) H. Kelsen: "Das Problem der Souveränität und die Theorie des Völkerrechts" - 1920, lhk. 123.

35. ibid. "Hauptproblemen der Staatsrechtslehre".

36. H. Triepel: "Völkerrecht und Landesrecht" - 1899, lhk. 2, : "kõik

ü l e riikide asub, siseõiguse primaat aga selles, et
Triepel'i rahvusvahelises õiguses esinev mitmete riikide
üldtahe on õieti üksikute riikide riigitahete saadus³⁷).

III. Monistlik konstruktsioon.

Monistlikkude teooriate lähtekoht üldse on diametraalselt
vastupidine dualistlikkude konstruktsioonide alustele. Mo-
nistlik konstruktsioon kujutleb õigust tervikuna ühes ri-
gis või ühistus. Seega oleksid selle konstruktsiooni järgi
rahvusvaheline õigus ja siseõigus ühise õigumassi osad.

Siin lähevad aga monistide vaated lahku, kumba õiguse-
distsipliini domineerivamaks ja tähtsamaks lugeda, kas rah-
vusvahelist õigust või siseõigust. Sellest lahkarvamisest on
tekinud kaks suuremat erinevat peavaadet: rahvusvahelise õi-

õigus seisab omavahel tihedalt koos, ükski osa
ei kannata teravat eraldamist."

37. ibid. lhk.182.

guse primaadi pooldajad ja siseõiguse primaadi pooldajad. Mõlemi vaate vahel asub veel teooria, mis esindab valiku- võimalust mõlemi, nii ~~õiguse~~ siseõiguse primaadi kui rahvus- vahelise õiguse primaadi vahel. Mõlemad primaadi teooriad jagunevad veel omakorda harudeks, mis teadlaste eriseisukoh- ti peegeldavad.

Monistliku teooria rajajaks loetakse Viini professor H.Kelsen'i tema teosega "Hauptprobleme der Staatsrechts- lehre". Selles tema toonitab kõigepealt, õigusteadus on teadus sellest, mis olema peab (...ist eine Sollenwissen- schaft, keine Seinwissenschaft). Tema leiab, kuna normi maks- vuse põhjuseks on alati jälle norm, et õiguse allikaks ongi viimane, s.o. norm. Allikas on põhilause (Grund-Satz), mis ürgselt normide süsteemi põhjustab. Õiguse allika mõistet käsitab ta eriti põhjalikult, sest et dualistid just allika-

kate erinevuse alusel rahvusvahelise õiguse ja siseõiguse eraldasidki. Kelsen jõuab tulemusele, et peab olema ürgnorm, hüpoteetiline ürgnorm (hypotetische Ursprungsnorm), mis on kõrgem kõikidest teistest õigusnormidest. Selle hüpoteetilise ürgnormi kujutlemine ja temaga arvestamine kui kogu õigussüsteemi-püramiidi tipu moodustajaga on vajalik ühtluse saavutamiseks terves õigussüsteemis.

Rahvusvaheline õigus ja siseõigus võivad asuda superordinatsiooni või subordinatsiooni vahekorras teineteisega, kordinatsiooni võimalus võib aga tekkida ainult kõrgema, üle mõlema õigusdistsipliini laotava hüpoteetilise ürgnormi eksisteerimisel, mis eelmainitud õigussüsteeme teineteise suhtes piirab ja korraldab.

Vastupidi dualistlikule konstruktsioonile leiab Kelsen, et konfliktid rahvusvahelise õiguse ja siseõiguse vahel on

võimalikud, sest mõlemad õigusdistsipliinid ei korralda alati erinevaid objekte. Tema järgi dualistide arvamus, et rahvusvaheline õigus kohustab ainult riike, mitte aga nende kodanikke või organeid, viib rahvusvahelise õiguse peagi täieliku eitamiseni.³⁸⁾

Samal arvamisel on ka Itaalia õpetlane Cavaglieri, kes ürgreeglina kujutleb põhireeglit *p a c t a s u n t s e r v a n d a*, millest on siis tuletatud nii deklareeritud (leping) kui ka vaikides tunnustatud (tavad) sobimuste süsteem.

1.Siseõiguse primaat.- Seda konstruktsiooni võib tänapäeval nii teoorias kui ka praksises veel valitsevaks lugeda.Ta esineb õige mitmesugustes variantides, nagu:

Õpetus rahvusvahelisest õigusest kui "välisest riigiõigusest"

38.H.Kelsen:"Hauptprobleme der Staatsrechtslehre".

mille järgi on rahvusvaheline õigus "transformatsioon".

põhjal vastava riigi "väline riigiõigus", seega mitte-õigus.

Täpselt võetult ei saa siin rahvusvahelise õiguse ümbervala-

misest siseõiguseks juttu olla - ainult siseõigus võib selle

mitte-õiguse normidekompleksi õiguseks teha. See on Hegel'i

õpetuse uuendamine, ning mitte mingi konstruktsioon, vaid

avalik rahvusvahelise õiguse eitamine. Esindajad: Ph. Zorn,

A. Zorn³⁹⁾ ja Berner.

Võimuteooriad. Erich Kaufmann'i radikaalne võimuteooria⁴⁰⁾,

mida ta suveräänsuse õpetusele, koordinatsioonioiguse mõte-

tele ja "riikide enesekohustusele" püüab konstrueerida, suun-

dub samuti avalikule rahvusvahelise õiguse eitamisele. Tema

põhilause, "der Staat, der kann, darf auch", viib enne rahvus-

---

39) A. Zorn: "Grundzüge des Völkerrechts" 1903, "Rahvusvaheline õigus on juriidiliselt ainult siis õigus, kui ja kuivõrd ta on riigiõigus".

40) E. Kaufmann: "Das Wesen des Völkerrechts und die clausula rebus sic stantibus" - 1911.

vahelisele anarhhiale kui rahvusvahelisele õigusele.

8Enesekohustuse teooria",-mida esindab Bergbohm⁴¹⁾, Jellineck⁴²⁾ ja Stoerck⁴³⁾, sai omal ajal väga laialdaselt vastumõtetud, kaasajal on ta aga terava teadusliku kriitika poolt hävitatud⁴⁴⁾. See teooria leiab, et rahvusvaheline õigus suubub ü h e riigi tahtest ning vaatleb seda õigusena, kuna siin riik oma tahte läbi end siduda ja kohustada võib. See teooria lähtub suveräänse riigi kõikvõimsusest, seega Hegeli õpetusest ja pole konstrueeritud mitte õiguslikult vaid poliitiliselt. Tahtes vältida Hegeli loogilisi järeldusi, mis rahvusvahelise õiguse eitamist pidid tõendama, otsisid nad oma kaitseks igasuguseid absurdsusi ning fiktsioone.

-----

41. Bergbohm: "Staatsverträge und Gesetze als Quellen des Völkerrechts"-1877.

42. Jellineck: "Die rechtliche Natur der Staatenverträge"-1880.

43. Stoerck: "Staatsverträge in" "Wörterbuch des deutschen Verwaltungsrechts".

44. H. Kelsen: "Hauptprobleme der Staatsrechtslehre".

Teravalt astusid selle teooria vastu üles dualistliku konstruktsiooni pooldajad Triepel ja Anzilotti.

Vaadeldava teooriaga on väga lähedases seose n.n. "transformatsiooni teooria".

Max Wenzel, püüdes rajada rahvusvahelist õigust siseõiguse primaadile ("Völkerrecht ist Unter-Gesetzesrecht"), läheneb ka "enesekohustuse teooriale". Verdross⁴⁵) püüdis tõestada õiguslausele vastavat sidet rahvusvahelise õiguse ja siseõiguse vahel ja uskus võimaliku olevat pidestada rahvusvahelist õigust põhiseaduslikus blankett-õiguslauses: "Valitsuse juht (der Chef der Exekutive) tohib sõlmida rahvusvahelisi lepinguid (Staatsverträge). Nähes, aga et seda ei saa rakendada terve rahvusvahelise õiguse kohta, sundis teda pöörduma rahvusvahelise õiguse primaadi õpetuse poole.

-----

45. Verdross: "Zur Konstruktion des Völkerrechts", Zeitschrift für Völkerrecht, 1914.

Pääle eelmainitute on veel terve rida siseõiguse primaadi

konstruktsiooni variante, nagu paljute autorite juures esi-
nev "tunnustusteooria", rahvusvahelise õiguse konstrueerimine
"koordinatsiooni õigusena", kuhu ka "seltsimehelikkuse print-
siip"(Genossenschaftliche Prinzip), kui rahvusvahelise õi-
guse alusena kuulub⁴⁶⁾.

International law is a part of the law of the land, on ang-

losakside õigussfääris esinev siseõiguse primaadi konstruk-
tsioon. Tänapäeva moodsam vaade Inglismaal leiab, et rahvus-
vaheline õigus ainult adoptiooni teel on muutunud nende
common law osaks⁴⁷⁾. Sama põhimõte siseõiguse primaadi kon-
struktsioonina esineb veel Eesti, Saksa ja Austria põhisea-
dustes.

46. Esindajad: F.v.Liszt ja eriti K.Wolzendorff: "Die Lüge
des Völkerrechts".

47. J.F. Stephen: "they (int. law) are by the law of England a
part of the law of England"; Moore I: "The com-
mon law of England... a d o p t s the law of
nations... as a part of itself."

2. Õpetus valikuvõimalusest siseõiguse primaadi ja rahvusvahelise õiguse primaadi vahel.

Selle õpetuse püstitas H.Kelsen oma teoses "Das Problem der Suveränität und die Theorie des Völkerrechts" ja kait-
ses seda oma järgmises teoses⁴⁸). Tema mõttekaaslane oli
Ad.Merkl. Kelseni järgi on mõlemad konstruktsioonid juriidilisel
ühetaoliselt võimalikud, olenedes lõplikult ilmavaa-
test, imperialismist või patsifismist, mille keegi valib.

Kelseni vaade on teoreetiliselt vastuvõtmatu, olgugi et
ta arvab, et juriidilist kriteeriumi ühe või teise monist-
liku konstruktsiooni jaoks ei saa leiduda. Sääljures on ta
monistliku konstruktsiooni täielik pooldaja.

3. Rahvusvahelise õiguse primaat. - See konstruktsioon ei paku
enesest üldiselt midagi uut.

Vanema loodusõiguse õpetuse universaalses kontseptsioonis
esines rahvusvahelise õiguse primaat esimesena, nagu eel-

pool mainitud⁴⁹⁾.

International law is a part of the law of the land, on õiguslause anglosakside juures, milles vanem vaade nägi Inglismaal rahvusvahelise õiguse primaadi konstruktsiooni. ⁴⁹⁾₅₀₎

Rahvusvaheline õigus kui üle riikide olev võim. Lansing, selle õpetuse rajaja, püüdis rahvusvahelist õigust sotsioloogiliselt üle riikide olevale võimule baseerida; kuigi ta idendib suveräänsust (sovereignty) toore jõuga (Brute force), peab ta rahvusvahelist õigust õiguseks legaalses mõttes (law in the legal sense), erineedes seega eelpool mainitud Austin`ist ja Somló`st. Vastavalt tema eraldamisele, tunnustab ta riikide juures kunstlikku suveräänsust (artificial sovereignty) ning maailma-suverääni (World/Sovereign)

48.H.Kelsen: "Der soziologische und der juristische Staatsbegriff", lhk. 99.

49.Lord Mansfield, Triquet v. Bath, 1764, 3 Burrows 1478: "The privilege of foreign ministers..depends upon the law of nations. The act of Parliament is... declaratory of it. But the act was not occasio-

juures reaalselt suveräänsust (real sovereignty)⁵⁰). Tema

teooriat võib vaadelda kui rahvusvahelise õiguse primaadi

teoreetilise konstruktsiooni sotsioloogilist korrelaati⁵¹).

Rahvusvaheline õigus üle riiklist konstruktsiooni, oli õpe-

tus, mida pooldas v.Bar. Kuid tema konstruktsioon "asjade

loomust" ("Natur der Sache"), "mõistusest" ("Vernunft") on

puhas loodusõigus ja seetõttu teoreetiliselt vastuvõtmatu.

Samuti püüab L.Nelson ja mõned teised rahvusvahelist õigust

metafüüsiliselt, seega metajuriidiliselt selgitada.

Rahvusvaheline õigus kui üle riikide olev õigus (als über-

staatliches Recht). Õigusteooriale kõlbab ainult selline teo-

reetiline ja juriidiline konstruktsioon, mis tervet õigust,

-----

ned by any doubt, whether the law of nations
was not a part of the law of the England..."
Jefferson 1793: "The law of nations makes an
integral part of the laws of the land".

50.Lansing: "Notes on sovereignty"-1921.

51.J.L.Kunz: "Landesrecht und Völkerrecht" WbVR, I. lhk. 794.

nii rahvusvahelist õigust kui ka siseõigust, ühtsuse süs-
tunnustamisega (erifraansõigust) rahvusvahelise õiguse-
teemis tajuda lubab. Et vabaneda poliitilistest mõjudest,

mis seni õpetuste arengut oli pidurdanud, tuli esimeses
järjekorras hävitada absoluutse suveräänsuse dogma, mille
vastu võitles juba Triepel. Hollandlase Krabbe⁵²⁾ järgi ei

kuulu suveräänsus mitte riigile, vaid ainult õigusele. Õiguse

mõiste selgitamisel "õigustunde" ja "õigusteadvusega" ja

rahvusvahelise õiguse mõiste põhjendamisel "maailma õigus-

teadvusega" eksis ta loodusõiguslikkudesse radadesse. Sama

viga oli ka prantslasel L.Duguit⁵³⁾ ja itaallasel G.Salvio-
li'l.

Puhtteoreetilise rahvusvahelise õiguse primaadi konstruktsi-

ooni rajaja oli H.Kelsen⁵⁴⁾. Temale tuleb ette heita, välja-

52.Krabbe:"Die Lehre von der Rechtssouveränität"-1906 ja
"Die moderne Staatsidee"-1916.

53.L.Duguit:"Traité de droit constitutionnel"-1921.

54.H.Kelsen:"Das Problem der Souveränität und die Theorie

arvatud tema õpetus valikuvõimalusest, et ta positiivse, tunnetamisvõimelise (erfahrungsmässig) rahvusvahelise õigusega liiga vähe arvestab. Sama viga on Sanders'i konstruktsioonil "rahvusvahelise-õiguslikust tunnustusmenetlusest", kuna tema teooria "ei vasta empiirilisele õiguspildile", nagu kritiseerib Verdross.

Kelsen, väljudes kantitsismist ja neokantitsismist ning nähes, et rahvusvaheline õigus rajaneb võrdõiguslike riikide ühisusele, säadis üles juriidilise hüpoteesi, et üle riikide ühiselu peab olema mingi õiguskord, mis üksikute riikide mõjupiirkonda vastastikku kitsendab: takistades ühe riigi sissetungi teise riigi sfääridesse ning sidudes kõik riigid kokku üheks ühiskondlikuks tervikuks. Seda suudab kõik rahvusvaheline õigus, kuid ainult juhul, kui tema primaat siseõiguse suhtes leiab tunnustamist, ja teda mitte ei kujudes Völkerrechts"-1920.

telda välise riigiõigusena. Rahvusvaheline õigus toob kõik riigid mõju poolest ühele tasemele, kusjuures nad kõik võrdselt rahvusvahelisele õigusele alluvad, moodustades samaväärtuslikud ühiskonnad.

Siseõiguse, s.o. üksiku riigi õiguskorra, primaadi puhul, kui sellest lähtuda, oletades, et teised riigid seda tunnustavad, domineerib ning haarab teisi üksikriike üks ainus "kõrgem", suveräänne õigus. Kuna rahvusvahelise õiguse primaat selle funktsiooni täidab, saavutatakse sellega õiguse mõiste materjaalne ja formaalne täius: õigus saab inimkonna organisatsiooniks ja sellega üheks kõrgeimaks kõlblaks ideeks.

Kelsen leiab, et suurem osa rahvusvahelise õiguse õpetlasi võtavad omaks vaate, et teatud osised rahvusvahelises õiguses, kui mitte kogu rahvusvaheline õigus, evivad mingisuguse objektiivse, s.o. üksikriigi tahtest ning üksikriigi

õiguskorra "allikatest" sõltumatu eksistentsi. Kui aga on
mööndatud, et mõned rahvusvahelise õiguse normiosad ei raja-
ne nende kaudu kohustatud üksikriikide tahtel, siis tuleb
tervet rahvusvahelist õigust kui üksikriikide õiguskorra
üle asetsevat normide süsteemi kujuteleda.

Rahvusvahelise õiguse objektiivsus, mis on üldse igasugu-
se normi eelduseks, seisab selles, et ükski üksikriik teda
ei saa vastavalt oma tahtele ümber muuta. Esineb ka n.n.
loomulik rahvusvaheline õigus, mis on maksev olenemata tema
deklareerivast või vaikivast tunnustamisest kõikide riikide
poolt, kaasaarvatud ka tsiviliseerimatud. Pääle selle esi-
neb veel n.n. "hädavajalik", "teoreetiline", ja "tahtmatu"
(unwillkürliches) rahvusvaheline õigus.

Kelsen leiab rahvusvahelises õiguses samuti põhiõigused,
nagu need seni riigiõiguses esinesid. Vaadeldes rahvusvahe-

lise õiguse maksvust uuesti tekkinud riikide juures, uute riikide tunnustamist, ning rahvusvahelise õiguskorra pidevust revolutsioonide juures, jõuab ta paratamatule tulemusel, et rahvusvaheline õigus esineb kui *c i v i t a s m a x i m a*: tema on kõrgem, pidevam ning palju raskepärasem muuta, võrreldes igasuguste teiste õigusdistsipliinidega. See tõttu peavad ka üksikriigid hoolitsema, et nende seadusandlus oleks kooskõlas rahvusvahelise õiguse normidega; see aga ei tähenda, et rahvusvaheline õigus ei pruugi arvestada siseõigusega.

Samuti nagu Kelseni õpetus ürgnormist, on rahvusvahelise õiguse primaat teoreetiline hüpotees, mis aitab selgitada õiguse konstruktsiooni kõige selgemalt ning paremini, jättes tarbetuks igasuguse kunstliku ning meelevaldse rahvusvahelise ja siseõiguse kokkukõlastamise.

Päälegi, rahvusvahelise õiguse primaadi tõttu ei kannata kuidagi siseõiguse autoriteet, sest rahvusvaheline õigus oma suuremas osas on ju ise riikide poolt loodud ning kehtima pandud.

Lõpuks ei või jätta nimetamata, et peale H.Kelseni pooldavad rahvusvahelise õiguse teoreetilist primaati J.L.Kunz, Verdross ning teised moodsamad teoreetikud.

3.peatükk Kokkuvõtt.

Vaadelnud eespool toodud teooriaid, jõuame peagi selgusele, mispärast moodsaks ja kehtivaks loetakse viimasena toodut. Kelseni rahvusvahelise õiguse primaadi õpetus moodustab teoreetilise hüpoteesi, mis ei pruugi olla sugugi jäädav: kui muutub rahvusvaheline õigus ja tema alused, siis muutub sellega ühes ka eeltoodud Kelsen'i hüpotees, andes ruumi tallele, mille abil on enam seletatav rahvusvahelise

õiguse süsteem, allikad ning tema suhe siseõigusega.

II osa

Rahvusvahelise ja siseõiguse suhte korraldus

positiivses õiguses.

4.peatükk Ü l d i s e l t.

Sellest üksi on vähe, et rahvusvahelise ja siseõiguse suhe on teoreetiliselt lahendatud - seda peab ka tegelikkult rakendama.

Positiivne õigus on võtnud oma ülesandeks lahendada vahekorpi, mis tekivad rahvusvahelisest ja sise- ehk n.n.

"munitsipaal õigusest" ⁵⁵⁾.

55.L.Oppenheim:"International Law"-1920. lhk.7.

Ideaalne olukord oleks, kui kõik rahvusvahelised ühiste liikmed lahendaksid selle küsimuse ühtlaselt. Tegelikult on see aga teisiti - too küsimus on jäänud enamalt jaolt iga üksiku riigi enese korraldada. Riigid on siin tarvitanud kahte teineteisest täiesti erinevat lahenduse võimalust: suurem osa riikidest on jätnud rahvusvahelise ja siseõiguse vahekorra lahendamise lahtiseks oma kohtuotsustele ja riigi praktikale, väiksem osa on nende vahekorrasõnaselgelt kindlaks määranud oma põhiseadustes⁵⁶). Pääle nende võimaluste on veel võimalik vastaval riigil oma põhiseaduses osalisi ja kaudseid viiteid teha selle küsimuse kohta.

56.A.Piip: "Rahvusvaheline õigus"-1936. lhk.31.

Ühe või teise tee tarvitamine ei tähenda aga iseenesest veel rahvusvahelisele resp. siseõigusele primaadi andmist.

5.peatükk Anglosaksi maad.

Ühiseid jooni selle peatüki all käsitledavates maades moodustab see, et nii Inglismaal ühes Iiri ja Šotimaaga kui ka Põhja Ameerika Ühendriiges on rahvusvahelise ja siseõiguse suhete ning vahekorjade lahendamine põhiseadustest välja jäetud ning too funktsioon kohtuorganitele antud.

Neis maades on rahvusvaheline õigus eriti kõrgelt hinnatud ja lugu peetud. Inglismaal ei tohi rahvusvahelise õiguse norm olla vastolus tema statutaarse õigusega, kuna Ameerika Ühendriiges kitsendab rahvusvahelist õigust ainult tema vastolu Ameerika Ühendriikide põhiseadusega.

1. Inglismaa. Üks esimesi riike, kus korraldati positiivse

Ex lib. univ. Tart.

õigusega rahvusvahelise ja siseõiguse vahekordi, oli
üks elukorras ning igal tingimusel siduv Inglise kohtu-
Inglismaa.

Tema deklareeris kaheksateistkümnende sajandi alul
oma statutaarses õiguses ja kohtuetsustes, et rahvusva-
heline õigus oma täies ulatuses on osa Inglismaa õigu-

sest (that the law of nations in its full extent was

part of the law of England,- Triquet v. Bath, 1764⁵⁷).

Mis puutub Inglismaasse, siis pole kahtlust, et selle
maa kohtutele on kohustavad kõik säärase rahvusvahelise
tavaõiguse normid, mis on kas üldiselt tunnustatud või igal
juhul selle maa poolehoidu leidnud, ning edasi, kõik õigust-
loovad rahvusvahelised konventsioonid, mis selle maa poolt
ratifitseeritud, väljaarvatud, kui need on vastolus Inglise
statutaarse õigusega. Sest Inglise statutaarne õigus on

57.A.Piip: "Rahvusvaheline õigus"-1936. lhk.34.

igas olukorras ning igal tingimusel siduv Inglise kohtutele, ka sel juhul, kui ta on vastolus rahvusvahelise õiguse normidega, kuigi kahtlusttekitavatel juhtudel esineb eeldus, et rahvusvahelise õiguse rikkumist pole Parlamendi Akti poolt kavatsatud.

Erandina, rahvusvahelise priisiõiguse normid - olgu nad leppimid (konventsioonid) või tavaõigus - on siduvad Inglise kohtutele, kui nad on vastolus mõne Parlamendi Aktiga ⁵⁸⁾.

Samasugune olukord esineb Iiri- ja Šotimaal ⁵⁹⁾.

2.Põhja Ameerika Ühendriigid.- Ka Ameerika põhiseadus nimetab oma rahvusvahelisi lepinguid maa kõrgeimaks õiguseks ⁶⁰⁾.

58.L.Oppenheim:"International Law" 1920. lhk.26 ja 27.

59.F.-R.et P.Dareste:"Les Constitutions modernes" 1928, lhk. lhk.517,551 ja 599.

60.Põhja Ameerika Ühendriikide Põhiseadus:art.VI:"... all treaties under the authority of the United States shall

Ameerika Ühendriikide kohtutele on kohustavad kõik sellised rahvasvahelise tavaõiguse normid, mis on üldiselt tunnustatud või Ameerika Ühendriikide poolehoidu leidnud, ja edasi, kõik rahvusvahelised õigustloovad konventsioonid (leppimid), mis on ratifitseeritud Põhja Ameerika Ühendriikide poolt, ka siis, kui nad on vastolus eelkäiva Ameerika statutaarse õigusega; sest Põhja Ameerika Ühendriikide praktikaga kooskõlas nii tava kui ka lepinguline rahvusvaheline õigus ületab (overrules) eelkäiva siseõiguse, arvesse võttes, et see pole vastolus Põhja Ameerika Ühendriikide põhiseadusega ⁶¹. Teisest küljest, Ameerika Ühendriikide statutaarne õigus on siduv Põhja

---

be the supreme Law of the Land."

61. L. Oppenheim: "International Law" - 1920. lhk. 28.

Ameerika Ühendriikide kohtutele, kuigi ta on vastolus eelkäiva tavaga või lepingulise rahvusvahelise õigusega.

Sest Põhja Ameerika Ühendriikide statutaarne õigus ületab (overrules) eelkäiva rahvusvahelise õiguse, kuigi kahtlustäratavatel juhtudel leidub eeldus, et rahvusvahelise õiguse rikkumist (overruling) pole kavatsatud Kongressi Akti poolt. 62)

Samuti kui Inglismaalgi, moodustab Põhja Ameerika Ühendriikides rahvusvaheline õigus ja sise- ehk munitsipaalõigus kokku ühe terve ja ühise õigussüsteemi. Mõlemil maal peavad kohtunikud tundma *e x o f f i c i o* rahvusvahelise õiguse norme ja neid rakendama. Kuna kord tunnustatud rahvusvahelise õiguse norm murrab siseõiguse (juhul kui rahvusvahelise õiguse norm ei ole vastolus vastavalt kas Põh-

---

62.L.Oppenheim:"International Law"-1920. lhk.27 ja 28.

ja Ameerika Ühendriikide Põhiseadusega või Inglise statu-
taarse õigusega), siis jääb ta kehtima koguni l e x
s p e c i a l i s e n a, so. ta alistab ja asendab kehtiva
siseõiguse üldreegli.⁶³⁾

6.peatükk Euroopa mandririigid.

Asudes Euroopa mandririike vaatlema seoses rahvusvahe-
lise õiguse ja siseõiguse vahekorra korraldamisega neis
positiivse õiguse vormis, tuleb kõigepäält tähendada, et
need riigid jagunevad formaalses mõttes kahte suurde rüh-
ma - ühel osal neist on see küsimus sõnaselgelt korralda-
tud vastava põhimõtte sissevõtmisega oma põhiseadusesse,
teistel on see küsimus jäetud kohtute ja riigi lahendada.

63.E.Menzel, „Der Wirkungsgrad der Völkerrechtsnormen im
englischen Recht“-Zeitschrift für Völkerrecht, XVIII-1934,
lhk.155 ja 156.

Neid riike, kes rahvusvahelise ja siseõiguse vahekorra on kindlaks määranud põhiseadusega, leidub õieti vähe. Õieti võib öelda, et selle on läbi viinud iseseisvalt ainult üks ainus Euroopa riik, ja nimelt Saksa riik oma Weimari põhiseadusega. Pääle tema leidub Euroopas vaid kaks riiki, kes selle põhimõtte on oma põhiseadustesse toonud: Eesti ja Austria. Me ei saa aga öelda, et teised riigid tolle aktuaalse küsimuse oleks jätnud korraldamata - ka neil on põhiseadustes teatavad normid olemas, mis rahvusvahelise ja siseõiguse vahekordi reguleerivad. Selle all tuleb mõelda seaduste ja dekreetide ruumilise ning ajalise maksvuse reguleerimist, põhiseaduse prevalentsi määramist, ratifikatsioonide kinnitamise ning vahetamise korda j.m.

Kõikides Euroopa mandrimaades on rahvusvahelised ratifitseeritud leppimid tunnustatud siseseadustena. Need leppimid,

mis ratifikatsioonide vahetamist ette ei näe, peavad saama vastava maa poolt tema seadusandliku organi kaudu vastu võetud kui tavalised seadused, alles siis moodustavad nad siseõiguse. Siin seisabki see suur erinevus Euroopa mandri riikide ja Eesti, Saksa ja Austria vahel: viimasel kolmel maal hakkab rahvusvahelise õiguse norm maksma publitseerimisega.

Järgnevalt vaatleme Saksa ja Austria Põhiseadusi. Saksa Põhiseadus 11.VIII 1919.aastast käsitab rahvusvahelise ja siseõiguse vahekorra küsimust oma neljandas artiklis: "rahvusvahelise õiguse normid, mis on üldiselt tunnustatud, on maksavad nagu Saksa riigi õiguse lahutamatud osad ⁶⁴". Tingimusena on ette nähtud, et rahvusvahelised normid peavad üldiselt

---

64. F. R. et P. Dareste: "Les Constitutions Modernes" I - 1928,

lhk. 59: "Les règles du droit des gens sur lesquelles il y a accord général comptent parties intégrantes obligatoires

tunnustatud olema: see ei tähenda niivõrd seda, et kõik riigid peaksid seda tunnustama, vaid esmajoones peab Saksa riik need enesele siduvaks lugema tunnustamise näol⁶⁵⁾.

Sellise artikli sissevõtmisega lihtsustati tunduvalt rahvusvahelise õiguse ümbervalamise protseduuri siseõiguseks, nii ajalises kui ka vormilises mõttes, samuti muutub kohtuasutistele kohuslikuks tunda rahvusvahelist õigust, teisiti rakendatakse *j u r a n o v i t c u r i a* printsiip.

Mis Austriasse puutub, siis leidub tema põhiseaduses kõneall olev artikkel nr.9 all, ning kõlab järgmiselt: "rahvusvahelise õiguse reeglid, millised on üldiselt tunnustatud, on samaväärsed föderaalsete õiguse lahutamatu osadega⁶⁶⁾".

Näeme, et sisu on sama, redaktsioon on Weimari põhiseaduse 65. du droit de l'Empire allemand (1)".

.Walz: "Die Bedeutung des Artikels 4 für das nationale

dusest aga veidi erinev.

Üldiselt on aga kõigis Euroopa mandrimaades domineerimas siseõiguse primaat - et rahvusvaheline õigus rakendamist leiaks, tuleb ta ükskõik kumbal teel siseõiguseks ümber valada. Mail, kus on riigivalitsemisel ja selle korraldusel enam võim kontsentreeritud, on siseõiguse primaat eriti selgesti piiritletav, ja näitab isegi tugevnemise tendentsi.

7.peatükk Eesti.

Nagu eelpool mainitud, kuulub Eesti nende kolme riigi hulka, kus rahvusvaheliste õigusnormide kehtimine siseõigusega on garanteeritud põhiseadusega.

Rechtssystem"Zeitschrift für Völkerrecht,B.XIII,lhk 2.1924.

66.F.-R.et P.Dareste:"Les Constitutions Modernes"I -1928, lhk.296:"Les règles du droit international sur lesquelles il y a accord général valent comme parties intégrantes du droit fédéral."

Eesti Põhiseadus 3.septembrist 1937.aastal mainib oma 4.paragrahvis järgmist: "Rahvusvahelise õiguse üldtunnustatud määrused maksavad Eestis tema õigusliku korra lahutamatuina osadena". Kuigi Eesti sellega tunnustab rahvusvahelise õiguse oma maa õiguseks, vajavad lahendust mitmed sellega seoses üles kerkivad küsimused, ja nimelt: kas rahvusvaheline õigus murrab meil siseõiguse või vastupidi? kas rahvusvahelise õiguse ümbervalamine on vajalik tema kehtivusele pääsemiseks siseõigusena? kas võib esineda rahvusvahelise õiguse vastast siseõigust? kas lause: *j u r a n o v i t c u r i a* on maksev ka rahvusvahelise õiguse kohta? kas rahvusvahelist õigust on sisekohtutel võimalik tarvitusele võtta otseselt?

-----

67. "Seaduste Kogu I köide" - lhk.12 §28. "Riigi Teataja"

Nr.71, 1937.aastast, §28.

Kõne aastase praktika jooksul sel alal on meie Riigi-kohtul väga vähe tegemist olnud rahvusvahelise õiguse rakendamisega.

Rahvusvahelise lepingu norm, samuti selge tava, evides meil ipso jure seadusejõu, murrab senikehtinud siseõigusliku normi oma kehtivusele pääsemisega.

Rahvusvahelise õiguse normi ei saa muuta siseõigusliku normi kehtetamisega - siin ei tule rakendusele printsiip *lex posterior derogat lege priori*, sest rahvusvahelist määrust saab muuta ainult rahvusvahelise kokkuleppe teel.

Rahvusvahelise õiguse norm tuleb igal juhul siseõiguseks ümber valada, kui temas eneses teisiti ette pole nähtud.

Rahvusvahelise õiguse vastane siseõigus võib esineda, kui ta aga kokkupõrkab rahvusvahelise õiguse normiga, siis

murrab rahvusvaheline õigus siseõiguse.

Meie kohtuasutused peavad tundma rahvusvahelise õiguse norme, mis meie poolt üldtunnustust on leidnud.

Sisekohtud võivad ainult siis rahvusvahelist õigust kasutada, kui see on siseõiguseks ümber valatud.

Iseküsimus on, kuivõrt tegelikult rahvusvahelisest õigusest kinni peetakse. Üldiselt tuleb mainida, et meil austatakse rahvusvahelisi norme prima facie, kuigi mõnel üksikul juhul on ette tulnud juhtumeid, kus sisevõimud on katsunud vabaneda mõne rahvusvahelise õiguse liiga karmi normi täitmisest, kuid seda ikkagi viimase selgetele normidele risti vastu astumata ⁶⁸⁾.

68.A.Piip: "Rahvusvaheline õigus"-1936, lhk.33.

K a s u t a t u d   k i r j a n d u s .

D. Anzilotti, Cours de Droit International, I, 1929.

F.-R. et P. Dareste, Les Constitutions Modernes, I-II, 1928.

Le Fur, Précis de droit international public, 1931.

H. Kelsen, Das Problem der Souveränität und die Theorie des Völkerrechts, 1920.

Constitution de la République de Pologne du 23 Avril 1935,
M. Wactaw Makowski. 1935.

L. Oppenheim, International Law, I, 1920.

Õigus, 1937.a.

A. Piip, Rahvusvaheline õigus, 1936.

Riigi Teataja Nr. 71, 1937.a.

K. Triepel, Völkerrecht und Landesrecht, 1899.

Seaduste Kogu, I köide, Riigi Põhikord, 1938.a.

Zeitschrift für Völkerrecht, Band XIII, 1924, Walz, Die Bedeutung des Artikels 4 für das nationale Rechtssystem.

Zeitschrift für Völkerrecht, Band XVIII, 1934, E. Menzel, Der Wirkungsgrad der Völkerrechtsnormen im englischen Recht

Zeitschrift für öffentliches Recht, Band XIV, 1934, Völkerrecht bricht Landesrecht.

Wörterbuch des Völkerrechts und der Diplomatie, Band I,
1924, J.L.Kunz, Landesrecht und Völkerrecht.
Fr.v.Liszt, Das Völkerrecht, 1925

--- . ---